

Клименко О.В.канд. фіз.-мат. наук, доцент
Національний технічний університет України «КПІ»**МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
НЕГАТИВНОМУ ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ****МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
НЕГАТИВНИМ ВПЛИВИМ ІНФЛЯЦІЇ****METHODS TO COUNTERACT ENTERPRISES UKRAINE
NEGATIVE IMPACT INFLATION**

Досліджені законодавчо встановлені методи зниження тиску інфляції по відношенню до активів підприємства (основні засоби, нематеріальні активи, виробничі запаси, дебіторська заборгованість), які більш чутливі до зміни цін і значні в плані характеристики майнового та фінансового стану підприємства; основні з них – це переоцінка основних засобів і нематеріальних активів та розрахунок амортизаційних відрахувань, виходячи з відновлювальної вартості. Проаналізовані методи прискореної амортизації необоротних активів – ефективного методу в умовах помірної інфляції для зниження її негативного впливу. Досліджено використання методів списання виробничих запасів при їх споживанні в умовах інфляції. Розглянута методика управління дебіторською заборгованістю в умовах інфляції шляхом варіювання політики кредитування своїх покупців. Досліджено процес хеджування – страхування ризику зміни цін (хеджування справедливої вартості, грошових потоків, валютних ризиків).

Ключові слова: інфляція, дефляція, амортизація, переоцінка, хеджування.

Исследованы законодательно установленные методы снижения давления инфляции по отношению к активам предприятия (основные средства, нематериальные активы, производственные запасы, дебиторская задолженность), которые более чувствительны к изменению цен и существенные в плане характеристики имущественного и финансового состояния предприятия; основные из этих методов – это переоценка основных средств и нематериальных активов, расчет амортизационных отчислений, исходя из восстановительной стоимости. Проанализированы методы ускоренной амортизации необоротных активов – эффективного метода в условиях умеренной инфляции для снижения её негативного влияния. Исследовано использование методов списания производственных запасов при их потреблении в условиях инфляции. Рассмотрена методика управления дебиторской задолженности в условиях инфляции варьированием политики кредитования своих покупателей. Исследован процесс хеджирования – страхования риска изменения цен (хеджирование справедливой стоимости, денежных потоков, валютных рисков).

Ключевые слова: инфляция, дефляция, амортизация, переоценка, хеджирование.

Statutory methods for reducing the pressure of inflation relative to assets of enterprise (fixed assets, intangible assets, productive reserves, debtors), which are more sensitive to price changes and significant in terms of the characteristics of the property and the financial condition of the company are studied. The main of those methods are the revaluation of fixed and intangible assets, the calculation of depreciation based on restored cost. The methods of accelerated depreciation of fixed assets are effective in moderate inflation for reducing its negative impact are investigated. The applying methods of write-off inventories using their consumption in terms of inflation by varying the lending policy of the buyers are studied. The management technique of debtors in terms of inflation is examined. The process of hedging is the insurance against the risk of price changes (hedge of fair value, cash flow and foreign exchange risk) is investigated.

Keywords: inflations, deflation, depreciation, revaluation, hedging.

Вступ. Інфляція є соціально-економічним явищем, породженим диспропорціями виробництва в різних сферах ринкового господарства. Інфляція є одним із найтяжчих проявів макроекономічної нестабільності.

У світі немає країни, яка б в останні десятиліття тією чи іншою мірою не зазнала втрат від інфляції. Наслідки інфляції складні і різноманітні. Високий рівень інфляції перетворюється у серйозну перешкоду для виробництва, зумовлює економічну і соціальну напруженість у суспільстві.

По відношенню до деяких активів підприємства, більш чутливих до зміни цін і значних у плані характеристики майнового і фінансового стану підприємства, розроблені спеціальні методи, які знижують тиск інфляції. Мова йде про такі види активів: основні засоби, нематеріальні активи, виробничі запаси та дебіторська заборгованість.

Можливість продати або купити товар потім, але за ціною сьогоднішньої з'явилась у підприємців з появою форвардів. Форвардний контракт – вид строкової угоди між контрагентами про майбутню купівлю-продаж предмета угоди за договірною ціною, яка є обов'язковою для виконання обома сторонами і може укладатися без участі посередників. Паралельно з товарами на строковому ринку почали обертатися контракти. Під строковим контрактом розуміється контракт, укладений із метою здійснення операцій у терміни, заздалегідь обумовлені таким контрактом. Ринок строкових контрактів називається строковим ринком, а ринок, на якому операції здійснюються в режимі чинних на момент укладання контракту цін, називається ринком spot. Іншими словами, ринок spot – це реальний (фізичний) ринок, де фігурують сьогоднішні ціни. За допомогою строкових контрактів можна управляти ціною, зменшуючи таким чином свої витрати і, відповідно, збільшувати доходи, якщо звичайно пощастить. Це називається хеджуванням. Можна взяти участь у торгах без наміру будь-що купити або продати, але з бажанням заробити (і ризикуючи втратити) на коливаннях цін. Це називається спекуляцією. Інструментами хеджування і спекуляції стали похідні інструменти – ф'ючерси і опціони, інакше кажучи, деривативи. Товар, цінні папери, валюта, відсоткова ставка – все це первинні інструменти, базисні активи.

Постановка завдання. Економічно обґрунтувати методи протидії підприємства негативному впливу інфляції щодо таких активів як основні засоби, нематеріальні активи, запаси, дебіторська заборгованість, а також розглянути процес хеджування – страхування ризику зміни цін.

Методологія. В основі дослідження покладені загальнонаукові методи пізнання: аналіз, синтез, системність, діалектика та методи бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Основними методами зниження негативного впливу інфляції по відношенню до основних засобів і нематеріальних активів є їх переоцінка та розрахунок амортизаційних відрахувань, виходячи з відновлювальної вартості.

В Україні переоцінка основних засобів робиться на розсуд підприємства за правилами, визначеними П(С)БО 7 «Основні засоби» [1], а нематеріальних активів за правилами, визначеними П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [2].

Складність оцінки основних засобів пов'язана з тривалим строком їх експлуатації. Внаслідок використання об'єкта основних засобів його первісна оцінка поступово втрачає своє значення. Тому підприємство повинно періодично переоцінювати основні засоби. [1] має за мету відобразити як прогнозовані зміни вартості основних засобів (у вигляді зносу), так і ті, що не піддаються прогнозуванню (коливання вартості майна, які зв'язані зі зміною ринкових цін).

Перша зміна вартості є результатом впливу часу та експлуатації. Підприємства повинні встановити за кожним об'єктом один із шести запропонованих методів амортизації, який реально буде відображати втрату вартості, яка є результатом вільно вибраного способу експлуатації об'єкта. Друга зміна вартості – переоцінка (дооцінка чи уцінка) є результатом зміни ринкової вартості і суми очікуваного відшкодування об'єкту. Підприємство повинно на дату кожного балансу визначити справедливую вартість об'єкта.

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Справедлива вартість – сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату (п.4 П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [4]). Відносно справедливої вартості роз'яснень немає, однак, в додатку до [4] наведено порядок визначення справедливої вартості. Наприклад, для основних засобів справедлива вартість – це ринкова вартість, а у разі відсутності даних про ринкову вартість – відновлювальна вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки; для нематеріальних активів – це поточна ринкова вартість або за відсутності такої вартості – оціночна вартість, яку підприємство сплатило б за актив у разі операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами, виходячи з наявної інформації; для запасів, зокрема ма-

теріалів, це – відновлювальна вартість; для дебіторської заборгованості – це теперішня (дисконтована) сума, яка підлягає отриманню, що визначена за відповідною відсотковою ставкою за вирахуванням резерву сумнівних боргів та витрат на отримання дебіторської заборгованості в разі потреби.

При переоцінці основних засобів повинна бути визначена переоцінена вартість і скоригована сума накопиченого за цим об'єктом зносу. Переоцінена вартість і сума зносу об'єкта визначаються множенням первісної вартості та суми зносу на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість (п. 17 [1]).

На індекс переоцінки впливає зміна справедливої вартості активів, що є наслідком не тільки інфляційних процесів, а й співвідношення попиту та пропозиції, морального зносу необоротних активів, державної політики цін та інших факторів.

Підприємство може здійснювати переоцінку за справедливою вартістю на дату балансу нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок (п. 19 [2]). Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною (п. 4 [2]).

Амортизація – це процес поступового знецінення необоротних активів під впливом фізичного та морального зношування, а також наступного відшкодування його шляхом відрахування грошових сум, які включаються до собівартості продукції. Поняття «Амортизація» визначено п. 4 [1], як систематизований розподіл первісної чи переоціненої вартості необоротних активів протягом терміну їх корисного використання за вирахуванням ліквідаційної вартості – коштів, які можна залучити шляхом продажу виведених з експлуатації об'єктів. Знос необоротних активів – це сума амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх корисного використання.

П(С)БО 7 пропонує проводити нарахування амортизації основних засобів (крім інших необоротних активів) із застосуванням таких методів: прямолінійного; виробничого; кумулятивного; прискореного зменшення залишкової вартості; зменшення залишкової вартості.

Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом строку їх корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (п. 25 [2]). Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання амортизації не підлягають.

Методи нарахування амортизації такі як кумулятивний, виробничий, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості є методами прискореної амортизації. При використанні цих методів річні амортизаційні відрахування більші у перші роки та зменшуються з часом. Використання підприємством методів прискореної амортизації сприяє оновленню матеріально-технічної бази підприємства та оживленню інвестиційного процесу. Методи прискореної амортизації достатньо ефективні в умовах помірної інфляції для зниження її негативного впливу. Позитивний потенціал помірної інфляції полягає в тому, що, знецінюючи гроші, вона стимулює інвестиційний процес.

У стабільному економічному середовищі, що характеризується рівнем інфляційних і циклічних коливань цін, виробничі запаси доцільно обліковувати за вартістю їх придбання. Однак, при збільшенні річного рівня інфляції, що виражається у відчутних коливаннях цін, відображення запасів за вартістю придбання вже не дає об'єктивної картини їх реальної вартості і господарської корисності як джерела потенційного доходу. З метою збереження об'єктивної оцінки запасів в умовах цінової нестабільності згідно з П(С)БО 9 «Запаси» [3] вони відображаються в обліку та звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. В умовах ринкової економіки ціни на матеріальні ресурси часто змінюються: надходження однакових за найменуванням запасів здійснюється за різними цінами. [3] передбачає різні методи списання запасів. Доцільність вибору того чи іншого методу оцінки запасів при їх вибутті залежить від конкретних умов діяльності підприємства.

В умовах постійно зростаючих цін метод ФІФО, який передбачає використання запасів у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство, дає найвищий показник валового прибутку. А якщо прийняти до уваги ту обставину, що в умовах загального росту цін кожне підприємство прагне підвищити ціни на свої товари, то при використанні методу ФІФО до оцінки запасів при їх вибутті показник валового прибутку виходить невиправдано завищеним. Відповідно, в умовах постійного зниження цін спостерігається обернений процес: показник валового прибутку внаслідок використання методу ФІФО до оцінки запасів при їх вибутті та вимушеного зниження відпускних цін на товари, що продаються, виходить невиправдано заниженим.

Водночас, оскільки запаси, придбані в умовах постійно зростаючих цін, списуються при вибутті за нижчими цінами, то запаси, що залишилися на балансі, виявляються оціненими за вартістю, більш або менш наближеною до ринкової. А це означає, що при аналізі балансу такого підприємства показники власних оборотних засобів, оборотного капіталу і, відповідно, коефіцієнтів покриття будуть не просто оптимістичними, але і більш реальними порівняно з тим, якби на цьому підприємстві використовувався метод ЛІФО.

Метод ЛІФО передбачає використання запасів у послідовності, оберненій надходженню, тобто запаси, які першими відпускаються у виробництво, оцінюються за собівартістю останніх за часом надходжень запасів. Метод ЛІФО при будь-яких коливаннях цін, тобто, незалежно від того, ростуть вони або знижуються, передбачає, що собівартість проданих товарів складає витрати, які відповідають рівню цін на момент продажу. Тому, цей метод оцінки порівняно з іншими покаже менший валовий прибуток у період інфляції і більший у період дефляції. Отже, згладжується вплив факторів підйому і спаду в економіці держави на фінансовий результат кожного окремого підприємства. Використання методу ЛІФО в умовах стійкого росту цін приводить до того, що балансовий залишок запасів відображається за цінами перших закупок. Тобто виходить, що їх балансова вартість не співпадає з їх реальною вартістю: в період інфляції вона виявляється заниженою, а в період дефляції – завищеною порівняно з поточною (ринковою) вартістю.

В умовах інфляції рекомендується метод собівартості останніх за часом надходження запасів (ЛІФО), однак зараз використання методу ЛІФО скасовано українським законодавством.

Дебіторська заборгованість відволікає з обігу підприємства власні оборотні засоби, тим самим знижується дохід підприємства, причому втрати у доходах підприємства пропорційні темпу інфляції.

Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості юридичних і фізичних осіб підприємству за надані їм продукцію, товари, роботи або послуги; сума заборгованості фінансових і податкових органів; сума авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів; сума нарахованих дивідендів, процентів, роялті тощо, що підлягають надходженню тощо.

Дебіторська заборгованість представляє собою іммобілізацію з господарського обігу підприємства власних оборотних засобів. Цей процес супроводжується непрямими втратами в доходах підприємства, значущість яких тим суттєвіше, чим вищий темп інфляції. Протидія негативному впливу інфляції здійснюється шляхом варіювання політики кредитування своїх покупців. Можливі методи – передоплата, оплата за готівку, оплата з відстрочкою платежу. Перші два методи більш переважні в умовах інфляції, а третій більш поширений. Однак і при оплаті з відстрочкою платежу можливе скорочення періоду іммобілізації за рахунок надання клієнтам знижки за відносно швидку оплату продукції. Розрахунок очікуваної знижки базується на визначенні відносно величини прямого доходу, який розраховується за допомогою прогнозних значень індексу цін і процентної ставки по короткостроковим кредитам банку.

За даними Держкомстату України [7] дебіторська заборгованість підприємств на 1 січня 2012 р. становила відповідно 1426,7 млрд. грн., а на 31 грудня 2012 р. – 1701,4 млрд. грн. Порівняно з початком року дебіторська заборгованість збільшилася на 19,3%.

Розглянемо питання хеджування справедливої вартості, грошових потоків, валютних ризиків. Хеджування (англ. hedge – відгороджувати, страхувати себе від можливих втрат) – це процес страхування ризику можливих збитків шляхом переносу ризику зміни ціни з однієї особи на іншу. Хеджування здійснюється через укладання контракту, який призначений для страхування ризиків зміни цін. Хеджування може здійснюватися на підвищення або зниження цін. Хеджер прагне знизити ризик, спричинений невизначеністю цін на ринку, продаючи форвардні, ф'ючерсні чи опціонні контракти.

Хеджування – застосування одного чи декількох інструментів хеджування з метою повної або часткової компенсації зміни справедливої вартості об'єкта хеджування або пов'язаного з ним грошового потоку (п. 4 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» [5]).

Інструмент хеджування – похідний фінансовий інструмент, фінансовий актив або фінансове зобов'язання, справедлива вартість яких і грошові потоки від яких, як очікується, компенсують зміни справедливої вартості або потоку коштів об'єкта хеджування. Характерні риси похідного фінансового інструмента: розрахунки за яким провадитимуться у майбутньому; вартість якого змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, валютного курсу, індексу цін, кредитного рейтингу (індексу) або інших змінних, що є базовими; який не потребує початкових інвестицій (п. 4 [5]).

Похідні фінансові інструменти отримали свою назву через свою вартість, яка є похідною від вартості базових активів, покладених в основу угоди. Звідси й інша їх назва – деривативи (англ. derivative –

похідний). Дериватив – стандартний документ, який підтверджує право і/або зобов'язання придбати або продати базовий актив на певних умовах у майбутньому.

Хеджована стаття (вона ж – базовий актив) – це актив (або зобов'язання), щодо якого хеджер сумнівається, чи не зміниться він у ціні. Хеджованою статтею може виступати визнаний в балансі актив або зобов'язання, не визнана в балансі тверда угода або очікувана угода в майбутньому, щодо якої поки що відсутні зобов'язання, але існує висока імовірність її укладання. Базовим активом може бути фінансовий актив (цінні папери, валюта), а також не фінансовий актив (зерно, нафта, інші товари, якими здійснюється торгівля на біржах).

Фінансовий інструмент – контракт, який одночасно приводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого (п. 4 [5]). До фінансових активів (п.4.6 [5]) відносяться: кошти та їх еквіваленти (тобто готівка, кошти на поточних рахунках, депозити до запитання, дорожні чеки); право на отримання коштів або інших фінансових активів від іншої компанії (боргові цінні папери іншої компанії, фінансові гарантії, дебіторська заборгованість, позики, отримані підприємством); право на обмін фінансовими інструментами з іншою компанією на потенційно вигідних умовах (придбані похідні фінансові інструменти: опціони (англ. option), свопи (англ. swap), ф'ючерси (англ. future), форвардні контракти (англ. forward contract) і т.п., якщо вони вигідні компанії); дольові інструменти іншої компанії (акції, права на паї).

Фінансовими зобов'язаннями вважаються (п.4.7 [5]): зобов'язання надати гроші або інший фінансовий актив іншій компанії (позики отримані, кредиторська заборгованість, власні боргові цінні папери); зобов'язання обміняти фінансові інструменти з іншою компанією на потенційно невикладних умовах (придбані або продані похідні фінансові інструменти: опціони, свопи, ф'ючерси, форвардні контракти і т.п., якщо вони стають невикладними для компанії).

Інструмент власного капіталу – це контракт, який підтверджує право на частку в активах підприємства, яка залишається після вирахування сум по всіх його зобов'язаннях. До цієї категорії відносяться акції, права на паї, а також похідні від акцій цінні папери (варанти, опціони, ф'ючерси) (п.4.7 [5]).

Існують три види хеджування: хеджування справедливої вартості; хеджування грошових потоків; хеджування валютних ризиків. Хеджування справедливої вартості – це хеджування збитків від змін справедливої вартості визнаного в балансі активу (зобов'язання). Хеджування грошових потоків – це хеджування збитків від змін грошових потоків, яке відноситься до конкретного ризику, пов'язаного з визнаним у балансі активом або зобов'язанням чи з очікуваною угодою (наприклад, хеджування очікуваної купівлі або продажу). Хеджування валютних ризиків – це хеджування змін валютних курсів за інвестиціями в зарубіжну компанію.

Якщо базовий актив не відображено в балансі (наприклад, майбутня угода на купівлю активу), то це хеджування грошових потоків, оскільки таке хеджування фіксує суму, яку необхідно сплатити або отримати у майбутньому.

Якщо ж актив відображений в балансі, варто з'ясувати від чого страхуємося: у разі хеджування майбутніх доходів (наприклад, хеджування всіх або окремих майбутніх виплат відсотків за борговим зобов'язанням зі змінною процентною ставкою) слід обирати хеджування грошових потоків. А у разі хеджування вартості самого активу (наприклад, якщо його вартість залежить від ринкових процентних ставок), слід вибирати хеджування справедливої вартості.

Приклад 1. Підприємство придбало облігацію зі ставкою купона 7% річних. На момент придбання ця ставка відповідає середньоринковій ставці прибутковості, отже, цю облігацію можна розглядати як хороше вкладання грошей. Проте існує ризик, що в майбутньому ринкові ставки «повзуть» угору, і, отже, реальна вартість облігації зменшиться. Щоб застрахувати себе від такого ризику, підприємство купує фінансовий інструмент (своп) (англ. swap – обмін), який гарантує йому отримання процентів за середньоринковою ставкою. Такий вид хеджування є хеджуванням справедливої вартості.

Приклад 2. У січні підприємство-сільгоспвиробник планує, що до початку посівної кампанії йому необхідно буде закупити 500 т нафти. Оскільки підприємство очікує зростання цін на нафту, воно вирішує в січні укласти форвардний контракт (англ. forward contract) на купівлю нафти (цей контракт укладається за цінами, які діють на день, коли було укладено контракт; поставка за таким контрактом здійснюється через кілька місяців). Звичайно, ця процедура платна для підприємства-покупця, оскільки всі очікують підвищення цін на нафту (плата за ризик і становить ціну форвардного контракту). Таке хеджування є хеджуванням грошових потоків, оскільки на момент придбання фінансового активу (укладання форвардного контракту) базового активу (нафти) на балансі немає.

Приклад 3. 15 вересня інвестор купив довгострокові боргові цінні папери призначені для продажу за 1000 грн. З метою хеджування ризику зменшення вартості цих цінних паперів він також придбав опціон пут (англ. put option – опціон продажу) (право на продаж цінних паперів за фіксованою ціною). Премія, сплачена за опціон становить 5 грн. Станом на 30 вересня вартість цінних паперів становила 950 грн. Оскільки вартість базового активу і опціону взаємопов'язані, вартість опціону зросла на 50 грн.

Отже, підприємство не зазнало ніяких збитків від зміни вартості цінних паперів (витрати від знецінення цінних паперів дорівнюють доходам від підвищення ціни на опціон).

Приклад 4. У жовтні компанія планує покупки на січень наступного року. У цьому місяці вона хоче купити 10 тонн алюмінію. З метою хеджування ризику зростання цін на алюміній компанія 12 жовтня уклала ф'ючерсний контракт (англ. futures contract) на купівлю 10 тонн алюмінію за ціною 1550 грн. за тонну. На момент укладення ф'ючерсного контракту його справедлива вартість дорівнює нулю. Станом на 31 грудня ціни на алюміній становили 1575 грн. за тонну. Відповідно вартість ф'ючерсного контракту становила $(1575 \text{ грн.} - 1550 \text{ грн.}) \times 10 \text{ тонн} = 250 \text{ грн.}$ З січня компанія придбала на ринку 10 тонн алюмінію за ціною 1575 грн. за тонну і отримала розрахунковий платіж від емітента ф'ючерсного контракту у розмірі 250 грн.

Хеджування виявиться ефективним інструментом, якщо значення коефіцієнта ефективності хеджування знаходитиметься у межах від 0,8 до 1,25. Коефіцієнт ефективності хеджування розраховується діленням зміни справедливої вартості або грошових потоків об'єкта хеджування на зміни справедливої вартості або грошових потоків інструмента хеджування. Об'єкт хеджування – актив, зобов'язання або майбутня операція, що створюють для підприємства ризик зміни справедливої вартості цих активів або зміни грошових потоків, пов'язаних з майбутньою операцією (п. 4 [5]).

Приклад 5. Підприємству у травні буде потрібно для сплати за імпортом устаткування \$100000. Для запобігання валютного ризику підприємство укладає у січні 100 ф'ючерсних контрактів на покупку \$1000 кожний, усього на суму \$100000.

Тоді вартість товарного контракту (справедлива вартість об'єкта хеджування): \$820 000 (курс 8,20 за 1\$ у січні), \$830 000 (курс 8,30 за 1\$ у травні). Втрати через збільшення курсу складають: $\$830000 - \$820000 = \$10000$. Ф'ючерсний курс з поставкою в травні також виріс. Вартість товарного контракту (справедлива вартість об'єкта хеджування): \$824 000 (курс 8,24 за 1\$ у січні), \$832 000 (курс 8,32 за 1\$ у травні).

Оскільки валюта була куплена за більш низькою ціною, розмір прибутку дорівнює: $\$832000 - \$824000 = \$8000$. Отже, збитки частково (на 80%) компенсовані: $\$10000 - \$8000 = \$2000$. Коефіцієнт ефективності хеджування дорівнює $\$10000 : \$8000 = 1,25$.

Таке хеджування вважається ефективним і означає, що зміна грошового потоку по об'єкту хеджування не дуже перевищує зміну грошового потоку (у 1,25 разу) від інструмента хеджування. У даному прикладі розглянуто частковий випадок, коли обсяг відкритих ф'ючерсних позицій повністю відповідає обсягу хеджованих позицій, і строки поставки на ринку ф'ючерсів співпадають з необхідними хеджеру.

Висновки. Наукова новизна отриманих результатів полягає в економічному обґрунтуванні методів зниження тиску інфляції по відношенню до активів підприємства: основні засоби, нематеріальні активи, виробничі запаси, дебіторська заборгованість, які більш чутливі до зміни цін і значні в плані характеристики майнового та фінансового стану підприємства.

Теоретичне значення результатів дослідження має економічне обґрунтування законодавчо встановлених методів прискореної амортизації, переоцінки основних засобів і нематеріальних активів, списання запасів при їх споживанні, а також управління дебіторською заборгованістю для зниження негативного впливу інфляції та страхування ризику зміни цін (хеджування).

Методи прискореної амортизації (кумулятивний, виробничий, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості) достатньо ефективні в умовах помірної інфляції для зниження її негативного впливу. Позитивний потенціал помірної інфляції полягає в тому, що, знецінюючи гроші, вона стимулює інвестиційний процес.

Переоцінка (дооцінка чи уцінка) основних засобів і нематеріальних активів є результатом зміни ринкової вартості і суми очікуваного відшкодування об'єкту. При переоцінці повинна бути визначена переоцінена вартість і скоригована сума накопиченого за цим об'єктом зносу. Переоцінена вартість і сума зносу об'єкта визначаються множенням первісної вартості та суми зносу на індекс переоцінки. На індекс переоцінки впливає зміна справедливої вартості активів, що є наслідком не тільки інфляційних процесів, а й співвідношення попиту та пропозиції, морального зносу необоротних активів, державної політики цін та інших факторів.

В умовах постійно зростаючих цін метод ФІФО списання виробничих запасів при їх споживанні дає найвищий показник валового прибутку, а запаси, що залишилися на балансі, виявляються оціненими за вартістю, більш або менш наближеною до ринкової. Метод ЛІФО порівняно з іншими покаже менший валовий прибуток у період інфляції і більший у період дефляції. Отже, згладжується вплив факторів підйому і спаду в економіці держави на фінансовий результат кожного окремого підприємства. Використання методу ЛІФО в умовах стійкого росту цін приводить до того, що балансова вартість запасів не співпадає з їх реальною вартістю: в період інфляції вона виявляється заниженою, а в період дефляції – завищеною порівняно з поточною (ринковою) вартістю. В умовах інфляції рекомендується метод собівартості останніх за часом надходження запасів (ЛІФО), однак використання методу ЛІФО скасовано українським законодавством.

Дебіторська заборгованість представляє собою іммобілізацію з господарського обігу підприємства власних оборотних засобів, що супроводжується непрямими втратами в доходах підприємства, значущість яких тим суттєвіше, чим вищий темп інфляції. Протидія негативному впливу інфляції здійснюється шляхом варіювання політики кредитування своїх покупців. Можливі методи – передплата, оплата за готівку, оплата з відстрочкою платежу. Перші два методи більш переважні в умовах інфляції, а третій більш поширений.

Хеджування – процес страхування ризику можливих збитків шляхом переносу ризику зміни ціни з однієї особи на іншу – здійснюється через укладання контракту, який призначений для страхування ризиків зміни цін. Хеджування може здійснюватися на підвищення або зниження цін. Хеджер прагне знизити ризик, спричинений невизначеністю цін на ринку, продаючи форвардні, ф'ючерсні чи опціонні контракти.

Результати дослідження мають практичне значення для протидії підприємств негативному впливу інфляції.

Література:

1. Україна. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджене наказом Міністерства України 27.04.2000р. № 181. Зареєстроване в Міністерстві України 18.05.2000 р. № 288/4509.
2. Україна. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи». Затверджене наказом Міністерства України 18.10.1999 р. № 242. Зареєстроване в Міністерстві України 2.11.1999 р. № 750/4043.
3. Україна. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Затверджене наказом Міністерства України 20.10.1999 р. № 246. Зареєстроване в Міністерстві України 2.11.1999 р. № 751/4044.
4. Україна. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств». Затверджене наказом Міністерства України 7.07.1999 р. № 163. Зареєстроване в Міністерстві України 23.07.1999 р. № 499/3792.
5. Україна. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти». Затверджене наказом Міністерства України 30.11.2001 р. № 559. Зареєстроване в Міністерстві України 19.12.2001 р. № 1050/6241.
6. Круш П.В. Інфляція: суть, форми та її оцінка: навч. посібник / Круш П.В., Клименко О.В. – К. : Центр учбової літератури. 2010. – 288 с. – ISBN 978-611-0025-0.
7. Державний комітет статистики України. Оборотні активи за видами економічної діяльності у 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.